

Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-
ХОРЕОГРАФІВ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЦИКЛУ ДИСЦИПЛІН
«РЕЖИСУРА В ТАНЦІ»

У статті досліджується питання розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів хореографії в процесі викладання циклу дисциплін «Режисура в танці». Метою дослідження є вивчення ролі циклу дисциплін «Режисура в танці», який включає «Основи сценарної роботи», «Основи сценічного руху», «Основи акторської майстерності та режисури в танці», «Грим», «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів», в розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

Практичне значення дослідження полягає в аналізі особливостей розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в процесі викладання циклу дисциплін «Режисура в танці».

Динаміка зміни сучасного світу у всіх сферах людської життєдіяльності зумовлює зростання потреби суспільства у формуванні творчої особистості, здатної до створення та засвоєння інновацій в будь-якій галузі. Творча людина намагається знайти вихід із ситуації, коли інші вже здалися. Вона аналізує і переосмислює, надихає і мотивує інших, розвивається і вдосконалюється, та впорядковує світ навколо себе. Ідеї в такої людини, завжди свіжі і несуть позитивний заряд енергії.

Творчість – діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей. Творчість дозволяє людині самоутверджуватись як особистості і відчувати динамізм, повноту життя і свободу. [7] Наразі проблема творчості набула особливої гостроти і актуальності, оскільки розвиток сучасного людства, його виробництва, нарощування темпу і ритму науково-технічного прогресу потребують не тільки кваліфікованих кадрів,

організованої і сумлінної праці, а й збільшення числа творчих людей і частки творчої праці.

Одним із пріоритетних напрямів освіти усіх рівнів є розвиток творчого потенціалу дітей та молоді, збагачення їх духовного світу, соціального досвіду, здобуття ними знань, практичних навичок, розвиток їх обдарувань, формування сучасного світогляду, заснованих на найцінніших надбаннях світової культури.

Творчий потенціал особистості – складна структура, що включає емоційну культуру, генетично задане обдарування, широку загальнокультурну ерудицію, світогляд, образне мислення, здатність моделювати різноманітні способи творчої діяльності.

Творчий потенціал розвивається поступово, через збагачення творчого досвіду, систематичне спрямування на творчу діяльність, виховання потреби у творчості.

Кожна особистість має яскраво виражений індивідуальний творчий потенціал, ефективним засобом розвитку якого є мистецтво. Безпосередня художньо-творча діяльність успішно сприяє розвитку образності мислення, прагненню до творчості як універсальної якості особистості.

Засобами виховання в хореографічному колективі є мистецтво та художня творчість. Творчий колектив покликаний під керівництвом педагога за допомогою художньої творчості й мистецтва виховувати своїх учасників, розвивати індивідуальні здібності і таланти, надавати їм широкі можливості для реалізації творчих поривань, самоствердження. Від професіоналізму та творчості вчителя залежить і рівень професійної майстерності учнів, їх знання, вміння, навички, і, звичайно, рівень творчості.

У будь-якому випадку основною умовою прояву творчості вважається володіння певними навичками, тільки так у людини з'являється можливість зосередитися на головних моментах, від яких безпосередньо залежить успіх його діяльності. Погодьтеся, що чим краще людина володіє певними навичками, тим більше творчості він може внести в свою діяльність. Наприклад, для того щоб письменник створив талановитий роман, йому необхідно володіти навичками

письмового мовлення, адже в іншому випадку вся його увага буде спрямована на те, щоб уникнути помилок у тексті. Це саме стосується і хореографів, адже процес постановки танцю, можна порівняти з написанням роману.

Частково творча здатність є вродженою, однак чималу її частину зумовлює робота і досвід. Творча здатність постійно удосконалюється, якщо людина тренує свої особливі природні дані.

Комплексний характер професійної підготовки майбутнього учителя-хореографа передбачає вивчення студентами цілого спектру спеціальних курсів, спрямованих на формування основних якостей як педагога-балетмейстера, так і хореографа виконавця. [8] Так розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії сприяє цикл дисциплін «Режисура в танці», серед яких «Основи сценарної роботи», «Основи сценічного руху», «Основи акторської майстерності та режисури в танці», «Грим», «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів». Усі дисципліни передбачають такий вид діяльності як творча робота, що безумовно сприяє розвитку творчого потенціалу.

Навчальний курс «Основи сценарної роботи» покликаний допомогти студентам у справі оволодіння теоретичними засадами драматургії та практичними навичками сценарної творчості. Серед теоретичних та практичних завдань курсу виокремлюється виховання жаги до творчого пошуку, до експериментальних методів сценічного відтворення різноманітних ідей, сюжетів, суспільних явищ різними видами мистецтва та хореографії зокрема. Практичним результатом творчої роботи є захист сценарної розробки театралізованого дійства чи шкільного свята та хореографічного заходу.

Не менш важливим є і навчальний курс «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів». Педагогічна майстерність будь-якого педагога і педагога-хореографа зокрема, неможлива без активного застосування різноманітних форм виховної роботи, серед яких особливої уваги заслуговують масові форми роботи. До масових танцювальних заходів можна віднести зустрічі або майстер-класи з видатними/цікавими хореографами, огляди, конкурси, відзначення традиційних народних свят, фестивалі, тематичні вечори та інші.

Метою викладання даного курсу є оволодіння студентами змістом, методикою організації та принципами режисури хореографічних масових заходів. У ході викладання курсу студенти повинні оволодіти методикою організації підготовки та проведення масових свят, враховуючи специфіку організації масових заходів у хореографії, а також навчитися складати сценарії для різних видів хореографічних масових заходів, організувати та проводити такий захід. Звичайно, організація та проведення танцювального масового заходу – це величезна рутинна справа, яка вимагає не абияких організаторських здібностей, проте в першу чергу, організатор має бути людиною творчою. Величезна кількість різноманітних танцювальних шоу, до яких звик сучасний глядач, стимулює педагога–хореографа перебувати у постійному творчому пошуку. Пошук нових художньо-педагогічних форм, методів і технологій проведення святкових програм для дітей та підлітків лягають в основу художньо-педагогічного проектування системи роботи організаторів дитячих свят, серед яких можуть бути і майбутні вчителі хореографії. Творчий процес завжди починається з ідеї та мети, визначення яких забезпечує перспективний творчий характер процесу підготовки масового заходу. Досконало підготовлені та майстерно проведені масові заходи є ефективною формою виховної роботи. Вони сприяють створенню піднесеного, радісного настрою у вихованців, формуванню в них організаторських здібностей, розвитку пізнавальних інтересів, творчих здібностей, практичних умінь і навичок. Завдяки їм і педагоги мають змогу виявити свій професіоналізм, комунікативні, креативні і конструктивні уміння і навички.

Якщо говорити про розвиток творчого потенціалу дітей, то перш за все творчим має бути і сам педагог, адже хореограф так як і актор – це творець, який створює новий образ і передає його на сцені. Створення художнього образу – це складний процес, в якому не останнє місце займає грим. За допомогою гриму актор може змінити своє обличчя, надати йому таку виразну форму, яка допоможе йому найбільш повно і всебічно розкрити суть образу і в найбільш наочному вигляді донести до глядача.

Але грим має значення не тільки як зовнішній малюнок характеру зображуваного актором персонажа. Ще в творчому процесі роботи над роллю грим є для актора певним поштовхом і стимулом до, подальшого розкриття образу.[6]

Створення сценічного образу – це підпорядкування основній ідеї всього, що робиться на сцені. Грим – один із найважливіших компонентів його створення. Тому є величезним досягненням включення в навчальну програму майбутніх хореографів такого курсу як «Грим». Його мета познайомити студентів з мистецтвом гриму та навчити створювати художні образи використовуючи різноманітний грим та інші необхідні матеріали та косметичні засоби. Такі знання і вміння необхідні хореографу і як виконавцю і як педагогу.

Уміння наносити грим – справжнісіньке диво. Саме з нього починається образ персонажа. Завдяки вдало підбраному гриму ви можете змусити глядача повірити, що перед ним знаходиться давньогрецький бог або середньовічний лицар, принц чи жебрак, Царівна-Жаба або Баба-Яга, веселі кенгурята чи непосиди-мавпочки. Для цього актор, танцівник, співак і втому числі педагог повинен знати всі виразні можливості гриму і бути технічно озброєним. Тільки тоді йому вдасться зробити грим гнучким виразним засобом у своїх руках. Тоді грим стане одним з художніх виразних засобів, що допомагають виконавцям в їх творчій роботі та виконавській майстерності. Процес створення гриму потребує особистої уваги, тонкої спостережливості, гострого чуття та фантазії, вміння побачити в оточуючих те, що може допомогти у створенні гриму. Тож, так чи інакше процес створення гриму – це процес творчий, а , отже він великим чином сприяє розвитку творчого потенціалу як майбутніх вчителів хореографії так і в майбутньому їх вихованців.

Навчальний курс «Основи сценічного руху» покликаний розвинути інтерес до творчості, зміцнити студента в творчих прагненнях самовираження через рух. Одним із творчих завдань цього курсу є постановка та виконання етюдів з використанням різних видів сценічних рухів. Не всякий рух на сцені стає знаком, що виражає стан душі і думки персонажа, а лише той, який усвідомлено

вибудований в процесі репетицій і освоєний актором-хореографом як необхідною дією. Свідомий відхід від автоматизму в русі, відчуття розвитку руху як єдиного процесу, точність і оригінальний колорит жесту, вміння вибудовувати пластичну фразу і пластичний діалог з партнером на основі добре освоєних навичок – ось складові акторської техніки, що роблять рух на сцені виразним.

Часто молодий хореограф знаходиться в протиріччі між незнанням своїх професійних можливостей і тим, як йому хотілося б зіграти роль при виконанні танцю. Причиною невизрадної гри стає "невиховане" тіло, що знаходиться не в ладах із свідомістю актора, що суперечить йому, протестуюче проти незвичного і незвичайного. Проблема тіла і свідомості актора це те саме, що проблема матерії і духу. Ступінь творчої досконалості актора визначається тим, наскільки успішно ця проблема вирішується, наскільки ясно, яскраво і адекватно актор може висловити в русі та жесті емоції та думки персонажа, наскільки свідомо актор підходить до процесу творчості. «Мудре тіло» можна відправити у «вільну подорож», довіритися йому в своїй грі. Мудре тіло допускає ту міру контролю, яка не знищує творчу ініціативу в імпровізації. Воно дає відчуття внутрішнього балансу між власними можливостями і творчими імпульсами. [4]

Кожний хореографічний витвір вимагає від учасників емоційності, творчої активності, мобілізації всіх фізичних і духовних сил і звичайно ж акторської майстерності.

Метою навчального курсу «Основи акторської майстерності і режисури в танці» є підготовка студентів до самостійної роботи по створенню хореографічних постановок за усіма законами режисури та створення сценічного образу за допомогою виразних засобів хореографічного та театрального мистецтва. Серед його завдань є виховання пластичної виразності, вміння чути музику і переводити її на мову дії; розвиток уяви, творчої фантазії та всебічне використання цієї взаємодії з танцювальною технікою для створення образу в танці. Усі заняття передбачають виконання різноманітних творчих завдань в рамках музично-сценічної, акторської, хореографічної діяльності. Індивідуальним завданням є постановка та акторське виконання етюду та хореографічної

картинки, де студенти виступають в ролі сценариста, актора, режисера, хореографа тощо.

Виконуючи творчі завдання в процесі опанування циклу дисциплін «Режисура в танці», майбутній учитель здійснює велику кількість виборів, в результаті чого формується індивідуальний стиль діяльності, розвивається творчий потенціал особистості.

Тільки творчість спонукає студента здійснювати безперервний пошук, робити власний вибір, брати на себе відповідальність за результат своєї творчої роботи та розвивати власний творчий потенціал. [1]

Таким чином цикл дисциплін «Режисура в танці» забезпечує гармонію фізичного, духовного, естетичного, художнього та творчого розвитку, сприяє вдосконаленню творчих якостей і здібностей, зростанню внутрішніх потенціалів, розвитку пізнавальної активності та емоційної чутливості, естетичних потреб і смаків, стимулює прагнення до самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Л.М. Розвиток творчого потенціалу в процесі постановки творчого проекту як аспект професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії / Л.М Андрощук // Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Умань, 23-24 травня 2014 р.) / ред. кол. О.В. Дудник, Л.М. Андрощук. – Умань:ФОП Жовтий О.О., 2014. – С. 7-12.
2. Волощук І.С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості. – К.: Пед.думка, 1998. – 160с.
3. Дудік А.О. Розвиток творчого потенціалу студентів педагогічних спеціальностей ВНЗ [Електронний ресурс] /А.О.Дудік/ – Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12daovnz.pdf>
4. Кох И.Э. Основы сценического движения [Електронний ресурс]/ И.Э.Кох – Режим доступу: <http://log-in.ru/books/osnovy-scenicheskogo-dvizheniya-kokh-i-e-raznoe/>
5. Отич О. Розвиток творчої індивідуальності особистості засобами хореографічного мистецтва [Електронний ресурс]/ О.Отич – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/10OOMZHM.pdf
6. Раугул Р. Д. Грим / Р.Д.Раугул. – 2-е вид-ня. – Л.-М., 1947.

7. Сморж Л.О. Мистецтво як засіб формування творчого потенціалу і задоволення потреби щастя [Електронний ресурс] / Л.О.Сморж – Режим доступу: http://ebk.net.ua/Book/ethics/smorzh_estetika/part10/1007.htm
8. Тарасюк А.М. Професійна підготовка майбутніх вчителів хореографії до роботи у позашкільних закладах освіти [Електронний ресурс]/ А.М.Тарасюк. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts/2012_13/032.pdf